

מסורת הש"ס

(א) ניומא פון: (ב) גני עיי' אר' יוחנן כי הוה מסיים רימ ספרא דאיוב, (ג) מנחות דף קי. לעיל ה': (ד) נשיקן, (ה) נשיב כ"ל, (ו) ס"א ללמודיהם לא נאמר אלא לעושיהם, (ז) סוטה דף כ"א, (ח) (ט) ודף ק"ג, (י) נשי"ע תענית י, מוספות ד"ה וכל העוסק ומוס' פסחים ז: ד"ה ואלן ומוס' מיר ג: ד"ה שמחוך ומוס' סוטה כז: ד"ה לעולם,

גליון הש"ס

ברש"י ד"ה אני כו' וכן חברי עם הארץ, ע"י סוטה דף לט ע"א מוס' ד"ה הלוח:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש הוסף, כדי לקיים אלא כדי לקננה.

מוסף רש"י

אחד המרבה ואחד הממעיט. להניח קרנות (מנחות קי.), באקרוי' בנייהו בר'. שטוחות על גביתן להניח לבית הספר לקרוא מקרא (סוטה כא.).

רב ניסים גאון

ועפעפך יישרו נגדך. אחי' מפרש

במסכתא מגילה בפרק הקורא את המגילה למפרע (דף יח) אמר לי רמי בר תחמא דרבי ירמיה מדיפתא מאי (משני ז) ועפעפך יישרו נגדך אמר ליה אלו דברי תורה שכתב בהן (שם גג) התעף עניך בו (ישרים) [אפילו הכי מיישרין] הן אצל ר' מאיר:

היה קורא פרק שני ברכות

יו.

מה א טוש"ע א"ח סי' קכב סעיף א:
מו ב טוש"ע סימן תקסה סעיף ד:
מו ג מ"ה פ"ה מהלכות דעות הלכה ז:
מה ד מ"י פ"ח מהל' תשובה הלכה ז:

—❧—

תורה אור השלם

- טוב שם משמן טוב ויום הקנות מיום הקלוד: קהלת ז א
- מענה דף ישיב חקיה דבר עֶצֶב יַעֲלֶה אָף: משלי טו א
- ראשית חֲבֻמָּה יִרְאֵת וְ שָׂכַל טוֹב לִכְלֹ עֲשִׂיהֶם וְתִקְלֹתוֹ עֲמֹדֶת לַעֲד: תהלים קיא י
- וְאֵל אֶצִּיל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח יְדוֹ וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאבְדוּ וַיִּשְׁתּוּ: שמות כד יא
- נָשִׁים שֹׁאֲנֹת קִמְנָה שְׁמַעְנָה קוּלִי בָנוֹת בָּטָחוֹת הָאֲזוּנָה אִמְרָתִי: ישעיהו לב ט
- אלופינו מסבילים אֵין פֶּרֶץ וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צָוָחָה בְּרַחֲבֵיתָהּ: תהלים קמד יד

וּנְפִשִׁי כַּעֲפָר צָבָא תְּהִיָּה. מה עפר אינו מקנל כליה לעולם כן יחי רצון שורעי לא יכלה לעולם כמו שהוא אומר והיה זרעך כעפר הארץ: **אֲנִי בריה וחברי בריה**. כלומר יש לו לצ כמוני להצמין בן טוב לרע: **הַעֲוִשָּׁה שְׂאֵא** ששמה נוח אז שְׂאֵא נברא. וא"ת האמר רב יהודה אמר רב פרק מקום שנהגו (ד' ז): לעולם יעסוק אדם בתורה ובמלות אפי' שלא לשמה שממך שלא לשמה צא לשמה וי"ל דהכא מייירי שאינו לומד אלא לקננה חזריו והמס מייירי שלומד ע"מ שיכבדוהו^א:

בלבב שלם. רבא בתר צלותיה אמר הכי^ב אלהי עד שלא נוצרתי איני כראי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי עפר אני בחי ק"ו במיתתי הרי אני לפניך ככלי מלא בושא וכלימה יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא אחטא עוד ומה שחטאתי לפניך מרק ברחמך הרבים אבל לא ע"י יסורין וחלאים רעים והיינו וידוי דרב המנונא זומי ביומא דכפורי. מר בריה דרבינא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי אאלהי נצור לשוני מרע ושפתותי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך ובמצותיך תרדוף נפשי ותצילני מפגע רע מיצר הרע ומאשה רעה ומכל רעות המתרגשות לבא בעולם וכל החושבים עלי רעה מהרה הפך עצתם וקלקל מחשבותם יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. רב ששת כי הוה יתיב בתעניתא בתר דמצלי אמר הכי ירבון העולמים גלוי לפניך בזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ומתכפר לו ועכשיו ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרצני. ^אר' יוחנן כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה והכל למיתתה הם עומדים אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם ועליו אמר שלמה יטוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו. מרגלא בפומיה דר"מ גמור בכל לבבך ובכל נפשך לדעת את דרכי ולשקוד על דלתי תורתך נצור תורתך בלבך וגנך עיניך תהיה יראתי שמור פיך מכל חטא וטהר וקדש עצמך מכל אשמה ועון ואני אהיה עמך בכל מקום. מרגלא בפומייהו דרבנן דיבנה אני בריה וחברי בריה

אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתי בשדה אני משכים למלאכתי והוא משכים למלאכתי כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי כך אני איני מתגדר במלאכתי ושמא תאמר אני מרבה והוא ממעיט^א שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. מרגלא בפומיה דאב"י לעולם יהא אדם ערום ביראה^ב מענה דף ^גמשיב חמה ומרבה שלום עם אחיו ועם קרוביו ועם כל אדם ואפילו עם נכרי בשוק כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה ויהא מקובל על הבריות אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק. מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ובועט באביו ובאמו וברבו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין שנאמר ^אראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם ^בלעושים לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. מרגלא בפומיה דרב [לא כעולם הזה העולם הבא] יהעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבין ועמדותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה שנאמר ^אויחזו את האלהים ויאכלו וישתו: גדולה הבטחה שהבטיחן הקב"ה לגשים יותר מן האגשים שנא' ^אנשים שאננות קומנה שמענה קולי בנות בוטחות האזנה אמרתי א"ל רב לר' חייא נשים במאי זכיין ^אבאקרוי' בנייהו לבי כנישתא ובאתנויי גברייהו בי רבנן ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן. כי הוו מפטרי רבנן מבי ר' אמי ואמרי לה מבי ר' חנינא אמרי ליה הכי עולמך תראה בחייד ואחריתך לחיי העולם הבא ותקותך לדור דורים לבך יהנה תבונה פיך ידבר חכמות ולשוךך ירחיש רגנות עפעפך יישרו נגדך עניך יאירו במאור תורה ובפך יזהירו כוזהר הרקיע שפתותיך יביעו דעת וכליותיך תעלוזנה מישרים ופעמך ירוצו לשמוע דברי עתיק יומין. כי הוו מפטרי רבנן מבי רב חסדא ואמרי לה מבי ר' שמואל בר נחמני אמרו ליה הכי ^אלופינו מסובלים וגו' אלופינו מסובלים רב ושמואל ואמרי לה רבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר אלופינו בתורה ומסובלים במצות וחד אמר אלופינו בתורה ובמצות ומסובלים ביסורים אין

בפמליא של מעלה. בחצורת שרי האומות. שכשהשרים של מעלה יש תגר צנייהם תיקף יש קטטה בין האומות כדכתיב ועתה אשוב להלחם עם שר פרס (דניאל י'): **ובפמליא של מטה**. בחצורת החכמים: **בקרן אורה**. בזוית אורה: **ומי מעכב**. שאין אלו עושים רצונך: **שאור שבעיסה**. יצר הרע שבלבבנו המחמילנו: **איני כדאי**. לא הייתי חשוב והגון להיות נוצר: **ועכשיו שנוצרי**. מה חשיבותי הרי אני כאילו לא נוצרתי: **ק"ו**. שבמיתתי עפר אני: **מרק**. כלה והתם: **כי הוה מסיים ספרא דאיוב**. על שם שאיוב נפטר בשם טוב: **מרגלא בפומיה**. דבר זה רגיל בפיו: **אני**. העוסק בתורה צריה אני וכן ^אמצרי עם הארץ צריה הוא: **אני מלאכסי צעיר**. כלומר נוחה מלאכתי ממלאכתי: **מתגדר**. מתגדל לתפוס אומנותי: **ושמא סאמר**. הדין עמו שאינו מתגדר במלאכתי שאילו היה תופס אומנותי לא היה לו לצ פתוח להרבות בתורה כמותי והיה ממעיט ואין לו שצר: **שנינו**. שיש לו שצר לממעט כמו למרבה: **וצלנד שיכון לבו לשמים**. ואכל קרבותו הוא צמחוח צסופה^א: **ערוס ציראס**. להערים בכל מיני ערמה ליראת צוראו: **סגליס חכמה**. עיקרה של תורה שיהא עמה תשובה ומע"ט: **העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא**. פירוש שאינו לומד כדי לקיים אלא לקננה דכפרק מקום שנהגו (פסחים ז): **אמר' רבא רמי כתיבי** עד שמים חסדך וכתיבט) מעל השמים כאן צעוסק שלא לשמה כו' והתם איירי במקיים כדי שיכבדוהו וכן משמע צירושלמי דפירקין: **ויאכלו וישסו**. שצעו מזיו השכינה כאילו אכלו ושתו: **גדולה הכעסה**. שהרי קראן שאננות וצוטחות: **לני כנישפא**. תינוקות של בית רבן היו רגילין להיות למדים לפני רבן צצית הכנסת: **צי רבנן**. בית המדרש ששם שונים משנה וגמרא: **ונטרן לגברייהו**. ממתניות לצעליהן ונותנות להם רשות ללכת וללמוד תורה צעיר אחרת: **מפטרי רבנן**. זה מזה שהיה נוטל רשות מחזירו לשב לציתו ולאראו: **עולמך סראס חנייך**. כל צרכיך תמלא: **פיך ידבר חכמות**. צלשון צרכה היו אומרים: **יישרו**. לשון יוסר. שתהא מצין בתורה כהלכה: ^ב

אני

מתגדר במלאכתי כך אני איני מתגדר במלאכתי ושמא תאמר אני מרבה והוא ממעיט^א שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. מרגלא בפומיה דאב"י לעולם יהא אדם ערום ביראה^ב מענה דף ^גמשיב חמה ומרבה שלום עם אחיו ועם קרוביו ועם כל אדם ואפילו עם נכרי בשוק כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה ויהא מקובל על הבריות אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק. מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ובועט באביו ובאמו וברבו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין שנאמר ^אראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם ^בלעושים לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. מרגלא בפומיה דרב [לא כעולם הזה העולם הבא] יהעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבין ועמדותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה שנאמר ^אויחזו את האלהים ויאכלו וישתו: גדולה הבטחה שהבטיחן הקב"ה לגשים יותר מן האגשים שנא' ^אנשים שאננות קומנה שמענה קולי בנות בוטחות האזנה אמרתי א"ל רב לר' חייא נשים במאי זכיין ^אבאקרוי' בנייהו לבי כנישתא ובאתנויי גברייהו בי רבנן ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן. כי הוו מפטרי רבנן מבי ר' אמי ואמרי לה מבי ר' חנינא אמרי ליה הכי עולמך תראה בחייד ואחריתך לחיי העולם הבא ותקותך לדור דורים לבך יהנה תבונה פיך ידבר חכמות ולשוךך ירחיש רגנות עפעפך יישרו נגדך עניך יאירו במאור תורה ובפך יזהירו כוזהר הרקיע שפתותיך יביעו דעת וכליותיך תעלוזנה מישרים ופעמך ירוצו לשמוע דברי עתיק יומין. כי הוו מפטרי רבנן מבי רב חסדא ואמרי לה מבי ר' שמואל בר נחמני אמרו ליה הכי ^אלופינו מסובלים וגו' אלופינו מסובלים רב ושמואל ואמרי לה רבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר אלופינו בתורה ומסובלים במצות וחד אמר אלופינו בתורה ובמצות ומסובלים ביסורים אין